

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT FAKÜLTESİ YAYINLARI
PUBLICATIONS DE LA FACULTÉ DES LETTRES DE L'UNIVERSITÉ D'ISTANBUL

I

TARİH SEMİNERİ DERGİSİ

TRAVAUX DU SÉMINAIRE D'HISTOIRE

1

1937
İSTANBUL
MİLLÎ MECMUA BASIMEVİ

On sekizinci asırda Buğdana voyvoda tayini

Ulahya denilen Romanyanın Eflak kısmı Mirçe zamanında ve (1391 M. 794 H.) senesinde Osmanlı hükümdarı Yıldırım Beyazıdın hakimiyetini tanımış ve Eflak beyine Osmanlılar tarafından bir ahidname verilmişti: Voyvodanın intihabı boyar denilen prenslere aiddi. Eflak voyvodalığı bu tarihten itibaren devlet hazinesine senevî vergi, asker ve av kuşu vermeyi kabul ediyordu; Eflak voyvodaları zaman zaman Osmanlı devletinden yüz çevirerek devleti epeyce uğraştırmışlardı. Eflak voyvodalarına Kanunî Sultan Süleyman zamanından itibaren merasimde serpuş olarak Buğdan voyvodasının dununda olarak siyah keçeden siyah yünlü Yeniçeri ustası kukası giydirilmekte idi. Buğdanın Osmanlı devletine bağlanması daha sonradır. Fatih Mehmed II zamanında ve 1457 senesinde Buğdan beyi Piyeraron memleketini bir Türk istilâsına uğratmamak için Osmanlılara vergi vermeği kabul etmişti. Fakat anın halefı Etiyen Osmanlıların Arnavutluk işile meşgul olmalarından istifade ile vergiyi kesmiş ve hattâ 1475 de Leh ve Macarların yardımlarile Rumeli beylerbeyi Süleyman paşa kumandasındaki kuvvetleri bozmuş ise de bizzat Fatihin hareketi üzerine mağlûb olarak Osmanlılara vergiyi kabule mecbur olmuştu. 1527 senesinde Osmanlılara rabıtasını kesmek istiyen Eflak üzerine kuvvet sevk edildiği zaman haricin yardımından ümidini kesen Buğdan voyvodası İstefan tekrar vergiyi kabul ile itaat ettiğinden kendisine beyaz keçeden beyaz yünlü Yeniçeri ustası kukası giydirilmiş ve Eflak voyvodası isyanından dolayı siyah yünlü serpuş ile kalmıştır. Bundan dolayı bu tarihten itibaren Buğdan voyvodaları merasim ve teşrifatta Eflak voyvodalarına tekaddüm eder olmuşlardır.

Voyvoda harplerde 8,000 - 12,000 kişi ile Osmanlı ordusuna yardım ederdi. Voyvodanın azil ve nasbı Osmanlı hükûmetine aiddi, yeni voyvoda tayininde kendilerine merasimle sancak verilirdi; yeni voyvodayı bizzat hükümdar seçerdi; padişah, isimleri üzerinde lâzım gelen izahatı havi kendisine takdim edilen namzed listesini okuyarak bunlardan bir tanesinin üzerine kendi el yazısı ile işaret ederdi. Yeni seçilen voyvoda İstanbulda çavuşlar emini [1] ve çavuşlar kâtibi delâletile ve bir miktar divan çavuşu ile ikametlerine tahsis edilen konaktan alınarak divanı hümayuna götürülür, bir az müddet kapı arasında istirahat ettirilerek divan akt edirir. edilmez peşkeşçi ağa delaletile hazine önünde hazır bulundurulurdu. Bu esnada voyvodanın padişah huzuruna kabul iradesi çıkar ve hemer voyvoda ile maiyyetine hil'atler giydirilip, selâm ağası voyvodanın başından kalpağını alıp kuka serpuş giydirir ve vezirlerin huzura girmesini müteakip voyvoda da maiyetindeki nüfuzlu adamlarından bir kaç kişi ile padişahın yanına girip yer öperek çıkardı. Huzurdan çıkan voyvoda kendisi için hazırlanan müzeyyen ata binerek yine aynı alayla konağına giderdi. Yeni voyvodanın hükümdara veziri azam ve diğer muayyen devlet adamlarına derecelerine göre para ve hediye vermesi usul ve kanundu [2].

Eflak ve Buğdan beylerinin derecesi devlet teşrifatında iki tuğlu beylerbegiye muadildi; Voyvodanın maiyetine hükûmet tarafından Mehterhane [muzika takımı] mataracı, tüfekçi, şatır, Emiri ahur, çuhadar saraç, divan efendisi, Sekban bölükbaşları gibi Türk efrad ve memur verilirdi. Divan efendisi voyvodalığa müteallik mukarreratı Türkçe tutardı; voyvodaları İstanbuldan hükûmet merkezlerine göndermek üzere her ocaktan ikişer adam intihap edilirdi.

*
* *

Buğdan ve Eflak voyvodalarının hariç devletlerle gizli muhaberele ve isyanları üzerine [1128 H. 1716 M.] den itibaren voyvodalık yerli bey-

[1] Voyvodaların huzura kabulleri mutlâka sefirlerin kabulleri gibi Yeniçerilere ma-aş verilmesi zamanına tesadüf etdirilmezdi; Sair zamanlarda da olurdu. Bundan başka sefirleri divanı humayuna götürmek için çavuşbaşı memur edildiği halde voyvodaların divana gelmelerinde bir derece daha küçük olarak çavuşlar emini teşrifata memur olurdu.

[2] Telhis mecmuası.

le den alınarak İstanbulda Fenerli rum beylerine verilmişti. Eflaka ilk defa Fenerli beylerden divanı hümaunun tercemanı Nikola Mavrokordato tayin edilmiştir. Mavrokordato ikinci Viyana muhasarasına iştirak etmiş olan Kantakuzen Ailesinden Şerban atlı Boyarın oğlu Görge yahut Yordake'nin yerine Eflak voyvodası olmuştu; Buğdan voyvodalığına da yine rum milleti muteberanından mihal Rakoviç tayin edilmiştir.

*
* *

Bu mekalemle Fenerli beylerin ne suretle voyvodalığa tayin edildiklerine dair hazinesi evrakta bulduğum bir namzed listesi neşrediyorum. Bu liste Buğdana tayin olunacak namzedleri göstermekte olup sadrazam tarafından her bir namzed hakkında icap eden izahat verilerek hükümdara arz edilmiştir. Bu namzedler yedi aile arasından alınmıştır:

- 1 — Sabık voyvodalardan İstefan
- 2 — Sabık Eflak voyvodası Manol
- 3 — Divanı hümayun tercemanlarından iken Eflak voyvodası olan Yuvanın oğlu Sarı beyzade
- 4 — Sabık voyvodalardan İskerlet oğlu soyundan kör Kostantin voyvadanın oğulları
- 5 — Esbak voyvodalardan İskerlet voyvadanın oğulları
- 6 — Esbak voyvodalardan Yuvan voyvadanın oğulları
- 7 — Halâ divanı hümayun tercemanı Mihalaki

Bu yedi namzedin isimleri üstündeki derkenarda kendileri hakkında izahat vardır. Birinci olarak İstefan voyvodanın isminin üstünde: (Mesfur eğerçi mukaddema Eflak ve Buğdan voyvodası olup lâkin sinni sekseni mütecaviz ve şuuruna hâlel tetarruk etmekle hallü akde ve rüyeti umura bir türlü kudreti yoktur derler).

Monol voyvadanın ismi üstündeki derkenar: Mersum filasıl Eflak ve Buğdan kapu kethüdalıklarında müstahdem olup avanı seferde Halil paşa senesi (1182 seferinde sadrazam İvazzade Halil paşa) orduyu hümayunda Eflak voyvodalığı uhdesine tefviz olunmağla Karayova kazalarını zabt ve biddefeat Moskoflu ile muharebe ve Bükreşe dahi dühul ve bir müddet ikamet ve hattâ inikadı müsalahaya dek Nigebolu seraskeri maiyyetinde

evkat g zar olmağla devleti aliyyeye hizmeti sebketmiştir; mertebeli dirayeti tecrübeye m tevakk f kazayadandır).

       namzed Sarıca beyzade hakkındaki mütalea da şöyledir: (Mesfuru mersum Yuvan voyvodanın oğlu olup idrak ve dirayet ashabından olduğu eğerçi mesmudur: lâkin bunun karındaşı Ligor seferi humayun vukuu senesi Buğdan voyvodası bulunup illeti me hul m z olan veçhile deri aliyyede katli ve idam olunmağın mezbur Sarı beyzadenin Buğdana voyvoda nasbı teemmül götürmek gerek yine ferman hazreti menleh l emrindir.

Dördüncü namzed  skerlet Ailesinden K r Kostantin oğulları hakkında da: (Bu Kostantin voyvoda altı yedi defa Eflak ve bugdan voyvodası olup Nemçe taburu (ordu, kısmı külli) ile def'atle muharebe ve Karayuva kazalarının Nem el  yedinden zapt ve teshirine mesfur sebep olduğu ve devleti aliyyeye sadakat ile hizmet edüp hatt  seferin iptida senesi Kalas'da Moskoflu yedine esir düşmekle Yaşda kederinden hel k olduğu cümleye mal mdur mersumin iki nefer oğlu olup büyüğü rüşd ve fetanetten  r  ve bir işe yaramadığı ve küçüğünün oldukça akıl ve r viyyet eshabından idüğü istima olunur ancak deri aliyyede umurunu r ye ve tanzim edecek etrafı ve adamı varmıdır yok mudur me hul m zd r.

Beşinci namzed  skerlet voyvodanın oğulları hakkındaki derkenar:

«Mezbur  skerlert n beş nefer oğlu olup anaları olacak mel'une orduyu hümayun Asitaneye duhul eylediği zaman birtakrip bu veledi zinaların    neferini istishap ve hafiyeten Akdeniz tarafına azimet ve andan efren  gemilerinden birine r k p ve Moskov vil yetine varup Moskov  ari esine ittiba ve beş altı sene Peterburgda ve badehu ben, derya sahiline alışmışım bu mahalde telef olurum deyu  ari eden istizan ve oğullarile Moskovlunun cedid ihdas eyledikleri Hersun tabir olunur kalelerine v rut ve elan anda mukim oldukları mukarrerdir, diğer iki oğlu h l  Asitanede mevcut ve Hersun kalesi Aksu kenarında  z ye karış ve Arazii Buğdana semet olmağla bunlardan birine Buğdan voyvadalığının verilmesinde mahzur varmıdır yok mudur mütalea ve m l hazaya menuttur.»

Diğer namzed Yuvan voyvodanın oğulları hakkında ise:

«Mersum h l  Eflâk v yvodası kullarının damadı olup Dersaadette kayın babasının umurunu r yet ile meşguldür; kayın babası voyvodayı

mezbur kulları bunun dirayet ve istidadını söylerdi » ibaresi vardır.

Sonuncu namzedin [yani terceman Mihalâkinin] isminin üstünde de :

«İptida sefer senesi kazareside olan Divanı hümayun tercemanı Nikola-kinin karındaşıdır ve 30 seneye kariptir Eflâk ve Buğdan kapı kethudalık-larından ve elan tercemanlıkta müstahdem olmağla derecei istidadı tarife hacet değildir efendilerimizin malûmlarıdır.»

Sadrazam münhal Buğdan voyvodalığı için namzedleri gösterüp isim-leri üzerinde izahat verdikten sonra aşağıdaki dikkate şayan sözlerle bunlardan birinin intihabı mesuliyetini hükümdara bırakarak hiçbirisi hakkında tarafgirlik etmiyor; sadrazam derkenarda şöyle diyor :

« Buğdan voyvodalığına ledelik tiza nasb olunacak kimesneler balâda mezkûr olan kullarından ibarettir; mümkün mertebe tahkik olunabildiği veçhile herbirinin hal ve şanları mesmûumuz gibi yazılmıştır; kaldığı rum taifesi milleti uhra olup zahir halde içlerinden bazılarının filhakika Devleti aliyye sadakatları nûmayan ve bazılarının aksi kazıye meşhud ola geldiği müstağniyi tarif ve beyan olunduğuna binaen filân kes elbette sadıktır ve filan dahi haindir deyü tasrih; gaybe hüküm kabilinden olmağla yukarıda gûzar eden eşhasın şerhlerini mülâhaza ve birisinin intihabı mutlâka iradei aliyye tevakkuf eder keyfiyettan idiğü malûmı alileri buyrulduktan emir ve ferman hazreti menlehül emrindir.

Hükümdarın bu listedeki namzedlerden bir danesini Buğdan voyvodalı-ğına kendi el yazısı ile işaret etmesi lâzımdı. Bunun için Birinci Abdülhamit bu yedi kişiden dördüncüyü yani İskerlet oğlu soyundan Kostantin voy-vodanın küçük oğlunu seçmiş ve bunun isminin üzerine :

« Sadrı sabık selefiniz merhum işbu Kostantin voyvodanın küçük oğlunu intihap eylemişti mersume tevcih oluna ve sabık voyvodanın teahhüdü teslim ettirile sabık ve lâhıkın hizmeti mübaşiriyeleri sizinle şifahen müzakere olunur. »

Diye listeyi sadrazama iade eylemiştir. Padişahın selefiniz sadrı sabık dediği kara vezir Seyid Mehmed paşa olmalı.

Osmanlı devleti, Eflâk ve Buğdan yerli voyvodalarının her fırsat düş-dukçe Nemçe ve Lehistan ve daha sonra da Rusyaya dayanarak kıyam etmeleri haklarındaki emniyeti selbetmiş ve bunun üzerine voyvodalar Fenerli rum beyleri ve bilhassa bu beylerden divan hümayun tercemanları

arasından intihap edilmeye başlamış ise de bundan da en ziyade Rusya devleti istifade etmiştir; Çünkü bu defa muhtelif sebep ve behaneler ile voyvodaların azıl ve bazan da ceza görmeleri bunları icabında himaye ümidile Rusyaya meyil ettirmiş ve filhakika ümid ettikleri himayeyi de görmüşlerdir. Bundan dolayı hükümet muahharen Eflâk ve Buğdan voyvodalığına tayin edilecekler hakkında muhtasar bir tercemei hal ile keyfiyeti hükümdara arzedilmesini muvafık görmüştür; nitekim 5 inci namzed olan İskerlet voyvoda oğulları hakkındaki kayıt bunların bir kısmının Ruslara olan meylini göstermektedir.

O. P.

İ. Hakkı Uzunçarşılıoğlu

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱